№ 132 ՇԱԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 9

1905

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ ՅՈՒԼԻՍԻ 9 № 132

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».
Ou Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Ծանուցումները ընդունվում է ամեն լեզուով.

Ծանուցումների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թող գործադրվեն բոլոր միջոցները. Վերջին տեղեկութիւններ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Բագուի իրականութիւնից. Նամակ Իգդիրից. Նամակ Ղարաքիլիսայից. Նիքցին լուրեր. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Անգլիայից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Իտալիայից.

ԹՈՂ ԳՈՐԾԱԴՐՎԵՆ ԲՈԼՈՐ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Այն օրվանից, երբ մեզանում, ծագեցին հայ-Թուրքական ընդհարումներ, առաջարկվել են զանազան միջոցներ կանգնեցնելու այդ ընդհարումները և նորից խաղաղ ու կանոնաւոր կեանք վերահաստատելու մեր երկրում։

Այդ միջոցներից մի քանիսը պիտանի և նպատակայարմար են մի տեղում, իսկ համեմատաբար Թոյլ և աննշան միւս տեղում։ Եւ երբ որ մենք գործ ենք դնում բոլոր միջոցները, այն ժամանակ յոյս է ծագում, որ մենք կարելին չափ բաւարար կերպով վճռել ենք մեր ամենի առաջ դրած ծանրակշիռ հարցը՝ Թէ ինչպէս պաշտպանել ազգաբնակութիւնը արիւնահեղութիւններից և աւարառութիւններից։

Բագուի չարաշուք կոտորածից յետոյ կովկասեան բոլոր ազգերը, վրդովված տեղի ունեցած անսպասելի ոճիրից, միաբերան բողոքեցին եղբայրադաւ արհաւիրքի դէմ և յիշեցրին, որ մենք Կովկասի ազգութիւններս կոչված ենք միասին և համերաշխ ապրելու, փոխադարձ գործակցութեամբ մեր երկիրը շէնացնելու և ազգաբնակութեան բարգաւաճումը առաջ վարելու։ Գաղափարական այդ շարժումը համակրելի և մխիթարական էր։ Եւ Թէև վշտացած սրտերը չէին կարող մոռանալ այն Թանգագին մարդկային կորուստները, որ պատճառել էր աղէտը, այնուամենայնիւ հաշտութեան և համերաշխութեան գաղափարը այնքան սուրբ էր, որ մարդիկ պատրաստ էին միմեանց ձեռք մեկնել՝ միայն Թէ Թշնամութեան և միմեանց ջնջելու դժոխքը վերացված լինէր մեր երկրից։

Մի և նոյն ժամանակ միտք ծագեց մեր ժողովրդի մէջ, որ նա չէ կարող անպաշտպան մնալ և որ նա պէտք է ապահով լինի զանազան ձախորդ և դժբաղդ պատահարներից։ Իսկ այդ նպատակին հասնելու համար, նա պէտք է բաւականաչափ պաշտպանված լինէր վարչական մարմինների կողմից և ինքն էլ հնարաւորութիւն ունենար պաշտպանելու իրան սեփական ոյժերով։ Ահա այդ շարժառիթներն էին, որոնք Թելադրեցին հայկական պատգամաւորութեան դիմել Կովկասեան Փոխարքային և խնդրել Թէ զօրքի ու ոստիկանութեան կողմից պաշտպանութիւն և Թէ գիւղական պահապանների կազմակերպութիւն։

Մի և նոյն ժամանակ, ինչպէս յայտնի է, մեր ընԹերցողներին, Թէ հայ և Թէ մահմեդական հոգևորականութիւնները սկսեցին իրանց քարոզներով, շրջաբերականներով, յորդորներով, զանազան տեղեր ուղարկված գործակալներով և նրաւէրակներով աշխատեցին հանգստացնել յուզված մտքերը և վերջ դնել խառնակիչների ֆիզիքական գործողութիւններին։

ԵԹէ աւելացնէք դրան քաղաքային դումաների, պարսից հիւպատոսարանի ցոյց տուած ջանքերը, Թէ Թիֆլիսում և Թէ ուրիշ քաղաքներում կազմակերպված խաղաղարար մասնաժողովները և բիւրոները, այլ և այն մեծ, էական և կարևոր դերը, որ կատարեց Թէ կովկասեան և և Թէ Կովկասից դուրս գտնվող մամուլը, մենք կը տեսնենք, որ խաղաղութեան գործին նպաստող գործօնները բազմազան էին մեր երկրում։

Անկասկած՝ այդ միջոցների Թւում մեծ նշանակութիւն ունի ժողովրդի ինքնապաշտպանութեան ընդունակութեան չափը։ ԵԹէ մի տեղ ազգաբնակութիւնը կարող է իր սեփական միջոցներով դիմադրել արտաքին յարձակումներին, նա բնականաբար կարօտ չէ ոչ ոքի օգնութեան։ Բայց ամեն տեղ զինված լինելը բաւականաչափ գրաւական չէ լիակատար ապահովութեան։ Էջմիածնի, Երևանի, Նոր-Բայազէտի և Ալէքսանդրօպօլի գաւառներում ժողովուրդը կարող է աջողութեամբ դիմադրել յարձակվողներին, բայց Նախիջևանի գաւառի և Շարուրի նման տեղերում, ուր հայերը կազմում են ազգաբնակութեան 30—33%-ը, ինքնապաշտպանութիւնը բաւական չէ։ Այդտեղ կարևոր է զօրքի և ոստիկանութեան աչալուրջ հսկողութիւնը և եռանդուն գործունէութիւնը զսպելու ծագող յուզմունքները։

ԵԹէ ուտէացիներ, յոյներ, եզիդներ, հրէաներ, ասորիներ փոքրամասնութիւն են կազմում մեր երկրի ազգաբնակութեան մէջ, դա դեռ չէ նշանակում Թէ նրանք դատապարտված են մահվան։ Եւ եԹէ նրանք անկարող են ինքնապաշտպանութեան միջոցով ապահովել իրանց կեանքը, չը պէտք է կարծել, Թէ ամեն բան վերջացաւ նրանց համար աշխարհումս և միայն դագաղներ պէտք է պատրաստեն նրանց մէջ պառկելու համար։ Այդպիսի դէպքերում պէտք է գործ դնել բոլոր հնարաւոր միջոցները և նրանց միահամուռ ոյժով հասնել բարի նպատակի։ Այդ տեսակէտն աչքի առաջ ունենալով, պէտք է ցանկալ, որ շարունակեն միաժամանակ գործել և վարչական շրջանները իրանց ձեռքում ունեցած ոյժերով, և հասարակական հիմնարկութիւնները, և ինքնապաշտպանութեան նպաստող ջանքերը, և խաղաղարար մասնաժողովները, և մամուլը, և մասնաւոր անձերը, առանց միմեանց բացասելու, ծաղրելու, հեգնելու և վարկաբէկ անելու։

Այդ է պահանջում մեր տխուր իրականութեան լօգիկան։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

(Հեռագրով)

Նախիջևան, յուլիսի 7-ին երեկ. ժամը 8։

«Յուլիսի 5-ին յարձակում եղաւ Նորս գիւղի վրա։ Որովհետև Նորսում կանգնած զինւորները ունէին միայն 15-ական փամփուշտ, գիւղը երկրորդ անգամ կողոպտված կը լինէր, եԹէ օգնութեան չը հասնէին կօզակները Գժաձորից։ Սպանված են 7 Թուրք։ Յուլիսի 6-ին, առաւօտեան, Վայխըր գիւղի Թուրքերը նորից յարձակվեցին Ալագեազ—Մազրա գիւղի հայերի վրա, որոնք դուրս էին եկել դաշտային աշխատութիւններ կատարելու, և սկսեցին գնդակահարել։ Զինւորները կալանաւորեցին մի Թուրք. մնացածները փախան։ Օֆիցէրը հրամայեց արձակել բանտարկվածին. զինւորներին Թոյլ չէ տրվում դուրս գալ դաշտերը, այդ պատճառով հայերը վախենում են դուրս գալ աշխատելու»։

Սինակեվիչ

—

(Հեռագրով)

Նախիջևան, 8 յուլիսի։

«Յուլիսի 5-ին 7 գիւղերի Թուրքեր միասին յարձակվեցին հայաբնակ Նորս գիւղի վրա, ուր վերադարձել էին հայերը կողոպուտից և կոտորածից յետոյ՝ Գեօմուր գիւղից յուլիսի 1-ին։ Սկսվեց հրացանաձգութիւն։ Հայերն ու զօրքերը միասին պատասխանեցին Թուրքերի կրակին։ Հրացանաձգութիւնը շարունակվեց մինչև երեկոյ, երբ Գժաձորից հասան կազակներ։ Թուրքերը փախան, սպառնալով նորից յարձակվել և ոչնչացնել հայերին։ Թուրքերից սպանված են 7 հոգի»։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԳՈՒԻ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

Օրը շաբաթ է։

Ինչպէս յայտնի է, իւրաքանչիւր շաբաթ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԻՏԱԼԻԱՅԻՑ

—

Վենետիկ, յունիսի 29-ին

Այսօր քիչ մը «Մշակի»-ին հրատարակութիւններովը զբաղիմ։

«Հայ-կաթօլիկ»-ինչպէս ինքը կը ստորագրէ —պ. Մուրայաջեանի «Բաց Նամակ հայ կաթօլիկներին» յօդուածը որ «Մշակ»-ին Թիւ 92-ին մէջ երեւցաւ, Թէև քանի մը տող գրութիւն, բայց դիտողութեանց շատ նիւթ կը հայթայթէ։ Նամակագիրը, ինչպէս կերևի, Հռոմէական կաթօլիկութիւնը դեռ լաւ ճանչնալու չէ որպէս զի մաքէն անցնէ, Թէ վատիկանի պրօպականդան կրնայ Թոյլատրել որ և է հռոմէադաւան քահանայի մտնել ոչ հռոմէական կաթօլիկ եկեղեցիէ մը ներս։ Այս առԹիւ անգամ մը ևս յիշեցնեմ դէպք մը, որ այս էջերուն մէջ արդէն պատմած եմ։

Աշըգեան Խորէն պատրիարքին օրով, Մխիթարեան վարդապետ մը հրաւիրուեցաւ հայ կաբանութեան ուսուցչի պաշտօնին Ղալաթիոյ կեդրոնական վարժարանը. Ազարեան պատրիարք իր հաւանութիւնը զլացաւ վարդապետին դասախօսական այցելութեանցը, առարկութեամբ, Թէ կեդրոնական վարժարանը մտնելու համար հարկ է լուսաւորչական ժամուն դռնէն մտնել և բակէն անցնել, զի վարժարանը փողոցին վրա դուռ չունէր։ Այս տողերը գրողին յայտարարից, Թէ «երբ ժողովուրդս տեսնէ, որ իր վարդապետ «հայու» ժամէն ներս կը մտնէ, ինքն ալ անոր ետևէն կերթայ. ու ետքէն ալ չելլեր»։ Ազարեան պատրիարք զարգացած մաքի տէր մարդ էր, առանց անձկամիտ հռոմէադաւան ըլլալու, բայց երբ վարչական մարդ չէր կրնար բացառութիւն ընել հռոմէական եկեղեցիին պատուիրաններուն։

Գ. Մուրայաջեան կըսէ, Թէ «լինելով ազգով մի, լեզուով մի, կրօնով և արարողութեամբ (ի բաց առեալ Հռոմի գերիշխանութիւնը ճանաչելը և մի քանի դօգմաներ) համարեա զուտ հայկական...», արդ, վատիկանը կը վախնայ այդ «ազգով մի, լեզուով մի» գաղափարէն, ուստի միշտ խտրականութեան պատուար մը բարձրաբերձ կը պահէ լուսաւորչական հայոց և հռոմէական հայոց միջև։ Թշնամին՝ հայ ազգայնութեան գաղափարն է։ Հասունեան խընդիրներու միջոցին, Վենետիկի Մխիթարեանները ամբաստանուեցան իբր «հայ գաղափարներու» տարածողներ։ Այդ Թուականին կաշակերտէինք Վենետիկի Ռափայէլեան վարժարանը, տեսչութեամբ հայր Ալիշանին, որ օր մը տրտմահոծ դէմքով մեզի յայտարարեց, Թէ երբ «ազգասիրութիւն սորվցնողներ իրենց աշակերտներուն», Մխիթարեան խումբ մը աշակերտներու հայոց եկեղեցին դիմումը, առաջնորդութեամբ Օրմանեանին, ցնցեց հռոմէական հայ կղերը։ Հիւրմիւզեան աբբահօր մահէն ետքը վատիկանը Մխիթարեանց նորընտիր աբբային զլացաւ «Արքեպիսկոպոս Սիւնեաց» անմեղունակ տիտղոսն իսկ, զոր կը կրէր իր նախորդը։ Սիւնեաց խաչափայտը հայութեան ծառէն կը շառաւիղէ, «Սաղամնտարը» համաշխարհային երկրէն է։

Կաթօլիկ հայոց զարգացեալ առաջնորդները պէտք է իրանց ուշադրութիւնը դարձնեն դաստիարակութեան ոգիին վրա որ հետզհետէ կը տիրէ կաթօլիկ հայոց միջև։ Ի հարկին կը խօսինք այս խնդրին առԹիւ։ Կարծեմ Թէ մեծակակ կարևորութիւն մը չունի վարդապետի մը հայ եկեղեցիէն ներս մտնելու կամ չը մտնելու խնդիրը, եԹէ աշխարհականները սրտով ու մաքով միացած կը մնան, ու Գրիգոր Արծրունի և Առաքել Սարուխան, Յովհաննէս Շահնազար և Լևոն Բաշալեան կը բոլորեն «Մշակ»-ին կամ «Հայրենիք»-ին շուրջը, ու էն սրակնեայ աչք ալ չի կրնար զանազանել Թէ անոնցմէ կաԹօլիկ որն է, լուսաւորչականը որն։ ԵԹէ Մուրայաջեանները աչքերնին չորս չը բանան և աչալուրջ հսկողութիւն մը չընեն, պիտի չուշանայ օրը որ «կաթօլիկ հայը» պարզապէս «կաթօլիկ» պիտի ճանչցուի. «աշխարհաքաղաքացիական» դաստիարակութեան մը բռնաբարութեամբը, «հայ ազգայնութեան» ոգին կաթօլիկ հայոց մէջէն վտարանդի տարագրուելու վրա է։ Վտանգը՝ դպրոցներուն մէջէն է։ Վոսփորէն այսպէս գիտենք։

—

«Մշակ»-ի Թիւ 95-ին մէջ «հայ կինը և հայ լեզուն» վերնագրով յօդուածը, Սալլիւմեան ստորագրութեամբ, կըսէ Թէ «մեր հայուհին մեր բաւական հարուստ և մշակված գրական լեզուն դեռ չէ դարձրել, այսպէս ասած, օրօրոցի և մանկանոցի լեզու, որից յետոյ միայն նա իւրաքանչիւր հայ սրտի համար կը դառնայ ինչպէս «անուշ, ընտանի մայրենի լեզուն»։ Ու յիշեցնելով Պոլիս հայերէնին բարգաւաճումը, յօդուածները «Պոլսահայ ընտանիքին և այդ ընտանիքի մտաւորեղծագործական աշխատանքին» կը վերագրէ «Պոլսահայ գրական ճոխ ու ճկուն, ոլորուն լեզուն»։ Այո, Պոլիս գաղթավայր հողի մը վրա, հայ կինը հայ լեզուն պահպանեց, փրկեց և զարգացուց։ Դեռ կէս դար մը առաջ։ Պոլսոյ հայոց լեզուն Թրքեվարն էր. հայը՝ շուկան տաճկերէն կը խօսէր, բայց երբ իրիկունը տուն մտնէր, հոն իր մայրը և կինը կը գտնէր որոնք հայերէն կը խօսէին—եԹէ կեսարացի կամ գաղատեացի չէին։ Իրաւ է, Թէ այդ հայաբարբառին մէջ Թիւրք բառերու խառնուրդ մը կար, բայց էութիւնը հայ էր։ Երբ դպրոցներ բացուեցան և ընթերցումը տարածուեցաւ, Թրքեվար բառերն ալ կամաց կամաց վտարուեցան հայ լեզուէն։ Երկրին պաշտօնական լեզուն անծանօթ է հայ կնոջ զարգացած երիտասարդութիւնն ալ Թրքեվար չի գիտեր, ամենասաստուար մեծամասնութեամբ։ Հասարակ խօսակցութիւն մը գիտութիւն չէ։

Հայ կինը մեծապէս օգտուած է եւրոպական լեզուէ վիպական Թարգմանութիւններէ, այն Թարգմանութիւններէն որոնց վրայ վերջերս «Մշակ»-ի մէջ դրուատիքով կը խօսուէր։ Կարդալ դեռ նոր սորվող ժողովուրդի մը ձեռքը տրուեցան անանկ գրքեր որոնք ընթերցանութեան համար հաճելի էին, և կը հրապուրէին։ Այդ գրքերը կը գրուէին կիները մասնաւորապէս, որոնք «փիլիսոփոս»-ի ուղեղ չունին, և որոնց սիրտը պէտք է յուզել ու. երևակայութիւնը գրգռել։ Տիւմա, Լամարթին, Միւսէ, Կեօթէ, Հիւկօ, Էօժէն Սիւ հայ կինը յափշտակեցին, առևանգեցին։ Հայ Թարգմանիչները գերագոյն ճիգերով հայացուցին ֆրանսական նրբութիւնները որոնց տուն տեղ ըրին մեր լեզուին մէջ։ Կիները, նորոյթին սիրահարուհիներ, հրապուրուեցան այդ նրբութիւններէն։ Տոհմային գրականութիւններս ալ ֆրանսական ազդեցութեամբ զարգանալով, իր լաւագոյն բարեկամները կիներու և աղջիկներու մէջ գտաւ, ու երբ մեր «գեղեցիկ սեռն» ալ գրել սկսաւ իր վէպերը, վիպակները, բանաստեղծութիւնները ուշագրաւ են մասնաւորապէս բառերու ընտրողականութեամբ և դարձուածներու նրբաբանութեամբ։

Չեմ գիտեր, Թէ Կովկասի մէջ Պոլսական օրինակին հետևողութեամբ Թարգմանութիւնները ինչ ընդունելութիւն կրնան գտնել, բայց պարագայի մէջ, շատ պիտի նպաստեն,

մի շաբաթ օր ունի, երբ հասարակութեան աղքատ—մուրացիկ դասը՝ պահպանած լինելով իր աւանդական սովորութիւններից ամենահինը ու վատը, նաև անխուսափելին,—դոնէ դուռ ընկած ողորմութիւն է հաւաքում:

Նա, ի հարկէ, շաբթվայ միւս օրերին էլ ձեռքերը ծալած չէ նստում, բայց շաբաթ օրը, առանձնապէս, նա յաճախում է խանութներին և առևտրական տներին:

—Մէ ողորմութիւն արէք,—լսվում է հազար ու մի վարիանտներով այդ կոչը ծերից ու ջահէլից, կնոջից ու երեխայից:

Եւ աղերսագին է այդ կոչը, լալկան, և՛ համեստ ու ամօթխած, և՛ յուսահատական ու անճար, ինչպէս նաև յամառ—կոպիտ և երբեմն խիստ յանդուգն—սպառնական:

Թէ պատճառը, թէ արդիւնքը ու հետևանքը —մի և նոյնն է:

Նրանք ողորմութիւն են խնդրում:

Բայց կայ ողորմութիւն—կարիքի հետևանք:

Կայ ողորմութիւն—սովորութեան հետևանք:

Ինչպէս և կայ ողորմութիւն՝ ագահութեան հետևանք:

Ուրիշ օրէնք և սովորութիւն կայ ողորմութիւն հաւաքողների վերաբերեալ քաղաքակրթված երկիրներում:

Այնտեղ դրանց դասակարգերի են բաժանում. մէկին միանգամայն զրկում հասարակական օգնութեան իրաւունքից, արգելում և պատժում, միւսին աշխատանք են տալիս՝ առանց ուրիշի բարեգործութեան ապրելու և երրորդին՝ տնային հաշմանդամին, ֆիզիքապէս արատաւորին և չափազանց ծերացածին՝ ապաստարան՝ իր կեանքի վերջի օրերը հաշւելու համար: Դիւրին գործ չէ այդ, բայց և ոչ անհնարին:

Այդպիսի ծանր և պատասխանատու գործերի գլուխ են անցնում լաւ կազմակերպված և հարուստ բարեգործական հիմնարկութիւնները՝ օգնութիւն ունենալով իրանց հետ ամբողջ հասարակութիւնը և օրինաւոր ոստիկանութիւնը:

Ինչպէս տեսնում էք, բարեյաջող պայմաններ, որոնցից մենք, Ռուսաստանի հպատակներս, միանգամայն զուրկ ենք:

Հետևապէս այդ գործը մնում համարեա թէ աջողութիւն չի ունենայ:

Ահա թէ ինչու ես սկեպտիքաբար վերաբերվեցի Բագուի Հայոց Մարդասիրական ընկերութեան այն կոչին, որով մի քանի ամիս առաջ նա պատերազմ հրատարակելով մուրացկանութեան դէմ, յայտարարեց, որ ինքը բաւարարութիւն է տալու այդ մուրացիկներին:

Կրկնում եմ, անպայման համակրելի բայց իրեն անգործնականութեան, անիրագործելիութեան պատճառով միանգամայն անպէտք ցանկութիւն:

Երկար ժամանակ չէր հարկաւոր գործով համոզվելու ասածներիս մէջ: Այդ կոչից յետոյ անցել է մօտ մի տարի, յամենայն դէպս երկար ամիսներ և մուրացկանութիւնը ոչ թէ նուազե՛լ է, այլ աւելի շատացել:

—Ինչո՞ւ:

—Որովհետև Բագուի Հայոց Մարդասիրական ընկերութիւնը հարուստ չէ:

—Որովհետև նա լաւ կազմակերպված չէ՝ նախ իր ողորմելի կանոնադրութեամբ և երկրորդ իր ներքին բովանդակութեամբ. նա կրում է բիւրօկրատիական բնաւորութիւն, իսկ բիւրօկրատիզմը և ալտրուիզմը դեռ հաշտութեան ձեռք չեն մեկնել միմեանց:

—Որովհետև մեր հասարակութիւնը ոչ մի կերպ չէ աջակցում այդ գործին:

—Որովհետև ոստիկանութիւնը այն ոստիկանութիւնը չէ, որին կարելի լինի յանձնել աղքատների վրա հսկելը:

Պարզ է:

Ընկերութեան լաւ ձգտումները ծրագրներից դէնը չանցան:

Հասարակութիւնը իր վրա «մուրացիկի» մշտական տուրք չը դրեց՝ որ իրաւունք ունենայ մուրացիկին թափառել արգելելը:

Ինչպէս այդ Եւրոպայումն է արվում:

Եւ, չը նայելով դրան, նա անամօթաբար շաբաթ օրվայ մուրացիկներին սկսեց հայհոյել, որ չը նայած ընկերութեան յայտարարութեանը, նրանք էլի շարունակում են թափառել:

Կամ թէ չէ ցինիկաբար կանգնել և ասել՝ գնա, խօզէյինը այստեղ չէ (ինքն է խօզէյինը):

Խեղճը հանգիստ անդամը, ի հարկէ, այլ կերպ կը վարվէր:

Ամենածայրայեղ դէպքում նա կը յանձնէր ոստիկանին՝ որ հասցնի նրան այնտեղ, ուր խնամում են աղքատներին:

Բայց դրա համար հարկաւոր է, որ ունենանք այնպիսի հասարակութիւն, որը չը ծաղրի, ցինիկաբար չը քրքջայ աղքատութեան, թշուառութեան վրա:

Ինչպէս մերն էր:

Դրա համար հարկաւոր է, որ ունենանք այնպիսի ոստիկանութիւն, որը չը ծեծէ, չը հալածէ և չը պատժէ թշուառութեան զաւակներին:

Ինչպէս մերն է:

Երկուսից էլ, մեզնում, Աստուած սայ:

Ռ. Ց.

Բագու

ՆԱՄԱԿ ԻԳԴԻՐԻՑ

—

Յունիսի 13-ին

226 գիւղ ունեցող Սուրմալուի ընդամենը 23 հայ գիւղերից 6-ը՝—Աբասգեօլը, Գիւլլիջան, Մոլլա-Ղամուրը, Ալիղըզլը, Դաշբուռունը և Կոխպը մեկուսացած և ընկած են գաւառի զանազան ծայրերում, իսկ մնացեալ 17 գիւղերը—Խալֆալու, Խօշխաբար, Ալի Ղամար, Հախվէրիս, Բլուր, Զաքրլու, Փանիկ, Ալէթլու, Ղազուղըլաղ, Նաջաֆ-Ալի, Ալիջան, Էվջիլար, Թէջրլու, Իգդիր, Իգդիրմաւա և Բահարլու կազմելով մի խումբ, ընկած են գաւառի կենտրոնում, շրջապատված հարաւից քրդաբնակ, իսկ հիւսիսից թուրքաբնակ բազմաթիւ և անհամար գիւղերով: Այժմեան դրութիւնը մի կողմից Մակու, տաճկական սահմանը իր անհանգիստ քրդական տարրերով, միւս կողմից բնականաբար ստեղծել են Սուրմալուի հայ ժողովրդի համար մի ծանր կացութիւն. դաշտային աշխատանքները համարեա մոռացվել են և ժողովուրդը զբաղված է միմիայն և միմիայն ինքնապաշտպանութեան միջոցներ հայթայթելու գործով: Երբ մենք անցնում էինք մի քանի գիւղերի դաշտերի միջով, շատ տեղ տեսանք թէ ինչպէս բամբակի ցանքերը չը քաղհանվելով, ամբողջապէս կորել էին փշասակար բոյսերի մէջ: Երևանի դէպքերի օրերում ժողովուրդը հայ թէ թուրք, վախից դաշտ չէր դուրս եկել և իր դաշտերին խնամք չէր տարել: Այդպէս նաև գիւղացու տնտեսութեան միւս ճիւղերը:

Սուրմալուի աշխարհագրական դիրքը և ազգաբնակութիւնների այլացեղ անհաւասար տոկոսական կազմը փոխել դարձնել՝ ի հարկէ անհնարին է, քուրդը ապրում է սարերում հայը դաշտում, թուրք ու քիւրդը միասին մի քանի անգամ շատ են քան հայերը, ինչ արած, թուական սարսափը Սուրմալուի հայը կամա-ակամա պիտի տանի, բայց կայ մի այլ սարսափ, որը հնարաւոր է չէզոքացնել և որի մասին այժմ Սուրմալուի հայը մտածում է:

Այդ թուրք պաշտօնեաների ներկայութիւնն է Սուրմալուի պօլիցիական կազմի մէջ: Թուրք պաշտօնեան սովորական ժամանակ տանելի է, իսկ այսպիսի խառնակ ժամանակ նրա ներկայութիւնը միանգամայն մտատանջութեան մէջ է ձգել սուրմալուեցի հայերին: Եւ իզուր չէր, որ համակրելի ռուս թղթակից պ. Սեօմինը առաջարկում էր պօլիցիական կազմերից հեռացնել տեղացիներին, որպէս խաղաղութիւնը վերականգնելու պայմաններից մէկը: Իգդիրի պօլիցիայում քարտուղարի և թարգմանի պաշտօնով ծառայում են Մամադ բէկ Ալիբէկով և Աբդլ Աղիմ Կէնգէրլինսկի: Իսկ Իգդիրի գալաւան—նշանակովի կառավարութիւնից—մի քիւրդ է, Հասան բէկ Շամշադինօվ: Սրանք Բօգուսլավսկու ժամանակի և նրա ռէժիմի մարդիկ են, իսկ Բօգուսլավսկին յայտնի է, թէ ինչպէս էր տրամադրված դէպի հայերը և ինչ միջոցի էր դիմում հայերին ճնշելու համար: Դաշբուռունի, բազմաթիւ քիւրդ և թուրք գիւղերով շրջապատված այդ գիւղի—պրիստաւը թուրք է—Ռաշիդ խան—որի ձեռքի տակ կան մի քանի թուրք ստրաժնիկներ: Ահա այդ մի քանի ստրաժնիկներից դաշբուռունցին աւելի է վախում, քան ամբողջ շրջապատից: Ահա այսպէս է դրութիւնը, որ թէ Դաշբուռունում և թէ Իգդիրում հայերը պատրաստվում են դիմելու, որ այդ թուրք պաշտօնեաները հեռացվեն այդ շրջանի ծառայութիւնից, ուր փոքրաթիւ հայ ժողովուրդը առանց այն էլ երկիւղի մէջ է:

Սուրմալուի շրջանում մի քանի անգամ մտքեր պղտորելու փորձեր եղան. այսպէս մի անգամ լուր տարածեցին, որ իբր քիւրդ Ելաղասի Ալաշրաֆ բէկը Երևանում հայերից վիրաւորվել է. նպատակը քրդերին գրգռելն էր հայերի դէմ, սակայն գաւառապետի ձեռք առած միջոցների շնորհով լուրը ստվեց անմիջապէս: Մայիսի 20—25-ին Իգդիրմաւայից տաւարը քշեցին, բայց գիւղացիք կարողացան յետ բերել—գաւառապետին հաւատացրին, որ այդպիսի դէպք տեղի չէ ունեցել: Այսպիսի դէպքեր շատ են լինում:

Ա—Դօ

ՆԱՄԱԿ ՂԱՐԱԲՈՒԼԱՂԻՑ

—

(Գանձակի նահանգ), յունիսի 28-ին

Շուշուց 70 վերստ հեռաւորութեան վրա, մօտ ութ ժամվայ ճանապարհ, Ղուրու Չայ գետի մօտ, մի ընդարձակ կանաչաւէտ տարածութեան վրա ձգված է Ղարաբուլաղ (կամ մալականներ) կոչված վայրը, որը իր անունը ստացել է սկզբից և եթ այդտեղ վերաբնակված մալականներից, որոնք բնակութիւն հաստատելով այդտեղ՝ սկսում են պարապել երկրագործութեամբ, այգեպանութեամբ: Տեղական բոլոր տարրերը եկւորներ են, գլխաւորապէս Շուշի քաղաքից և նրա շրջակայ գիւղօրայքից: Ինչպէս յիշեցի վերև, մալականները ինչպէս առաջ, նոյնպէս էլ այժմ զբաղված են երկրագործութեամբ, այգեպանութեամբ և մասամբ առևտուրով: Ունեն գեղեցիկ այգիներ և բանջարանոցներ, որոնցից ստանում են զանազան կանաչեղէններ, գետնախնձոր, սոխ, ձմերուկ և այլն: Թուրքերի մեծամասնութիւնը պարապում է առևտրով գլխաւորապէս մանուֆակտուրային և բակալէյնի, դրանց մեծամասնութիւնը շուշեցիներ են:

կիներուն հայեվար սորվցնելու: Ու եթէ վիպական հեղինակութիւններն ալ սէրը քիչ մը աւելի փայփայեն, այն ատեն, շատ հաւանօրէն, ձեր գրական լեզուն, «օրօրոցի և մանկանոցի լեզու» կը դառնայ, մայրագորով խնամատարութեամբ: Փորձ մը մահացու մեղք չէ:

—

«Մշակի» թիւ 99-ին մէջ «Թիւրքահայ մամուլի շուրջը» յօդուածին մէկ քանի կէտերը ուշադրութիւն գրաւեցին և չեմ կարող առանց քանի մը դիտողութեանց անցնել:

Մանզումէի նախկին խմբագիր Կարապետ Փանոսեանին մահը առիթ կը հայթայթէ յօդուածագրին ըսել, թէ «Կարապետ Փանոսեանը եղել է մի հազուագիւտ բացառութիւն Պօլսի ապականված մամուլի գրական մթնոլորտում, որպէս առաջաւոր, առողջ մտքերի քարոզիչ, եղել է անկաշառ, շիտակ մարտնչող և անխոնջ խարազանող հասարակական ցաւերի»: Նաև՝ «կը թողու մի պայծառ լուսաւոր գիծ Պօլսի հայ լրագրութեան պատմութեան ոչ այնքան մխիթարական էջերում:» Իրողութիւնները, դժբաղդաբար շատ տարբեր և աղօտագոյն պատկեր մը կը ներկայացնեն, հանգուցեալ խմբագրին գոնէ վերջին քառորդ դարու կենսագրութեամբը: Կարապետ Փանոսեան հայկական խնդրին էն տաք ժամանակները, 1892—94 թուականներուն, սուլթան Համիտէն ամսական տասնհինգ ոսկի (մօտաւորապէս 150 րուբլի), թոշակ ստանալ սկսաւ, ի փոխարէն «այն բարուք ծառայութեանց» զոր աէրութեան մատուցած էր, 1878 թուականէն ի վեր կռուելով Ներսէս պատրիարքին և անոր համախոհներուն քաղաքականութեանը դէմ, այսինքն ազգին դէմ: Փանոսեան իր թերթերուն հաւաքածոները անձամբ Ըլդըզ տանելով, զանոնք ներկայացուց իբր ապացոյց իր հաւատարմական ծառայութեանց. յօդուածները թրքեվար գրուած ըլլալով, դիւրին եղաւ ապացուցանել անոնց ստուգութիւնը: Յետոյ օր մը լուրերու թարգմանիչ մը, ատողաբաշխական անվնաս լուր մը հրատարակելով, Փանոսեան բաւական փորձանքի հանդիպեցաւ: Պատմութիւնը արտասահմանի թերթերու մէջ կրնաք գտնել:

Փանոսեան, այդ նախկին «ազատականը» որքան ատեն որ ձեռքը գրիչ բռնել կրցաւ, 1878-էն ի վեր շարունակ հալածեց մեր ժամանակակից ուղղութիւնը, գաղափարները, ձգտումները, նոր երիտասարդութիւնը: Իր մահուանը առթիւ Պօլսոյ էն պահպանողական թերթերն անգամ չը վարանեցան կամացուկ մը հասկցնել թէ «ժամանակակից երիտասարդ գրականութեան հակառակորդ մըն էր:» Մասնաւորապէս կատաղի թշնամի մը եղաւ «Մշակ»-ին, որուն շատ մը էջերը արտատպելով, կը պոռար, կը գոչէր և զանոնք կերպով մը կառավարական ուշադրութեան կը յանձնարարէր: Զափազանցօրէն գրգռուած էր ընդդէմ Ռուսիոյ հայոց որ կը նպաստէին Հայաստանի կրթական զարգացմանը, օգնելով Պօլսի կազմուած ընկերութեանց, մինչ իր «Ազգաբան» աղջկանց վարժարանին բան մը տուած չէին:

Փանոսեան հալածիչ մը եղաւ նաև ոչ-լուսաւորչական հայոց. անհաշտ ոխակալ մը մասնաւորապէս կաթօլիկ հայոց. մինչև իսկ, կամ թէ՝ մանաւանդ Պէչիկթաշլեանին և Ալիշանին անուններ կատէր: Բայց չեմ կարծեր, թէ «ազգայնամոլութիւնը» իրեն ներշնչած ըլլայ այս «խաւարամիտ» գաղափարները: Կաթօլիկ հայոց խմբագրած թրքեվար թերթերը Մանզումէ-էն նիւթապէս շատ փնասած ըլլալով, խմբագիրը կրնար շատ բարեացակամ տրամադրութիւններ չունենալ կաթօլիկ հայոց նըկատմամբ: Մարդը որ կը պահանջէր հայ դըպրոցներէն հայ լեզուն դուրս նետել, իբր կեանքի անպէտ լեզու մը, և անոր տեղ ֆրանսերէն դնել, այդ մարդը շատ ազգայնամոլ մը ըլլալու չէր:

Ներսէս պատրիարքին և Հայաստանի բարեկարգութեանց խնդրին դէմ ցոյց տուած թշնամութեանը պատճառաւ, Մանզումէն ինկաւ, ու 1878-էն յետոյ շատ անկանոն կը հրատարակուէր. թերթը «գաղափարական» ո և է ազդեցութիւն չունէր, մասնաւորապէս նոր սերունդին վրայ: Փանոսեան զարգացած մարդ մը չէր. ոչ շատ ուսում ունէր, ոչ ալ քիչ: Խոր տգէտ մը, ինչպէս էին նախկին խմբագիրներէն շատերը: Կարելի չէր, որ դպրոց տեսած, բան սորված, Եւրոպայի գրականութեան, գիտութեան ընտելացած երիտասարդները բոլորովին տգէտ մարդու մը ազդեցութիւնը կրէին:

Բայց Փանոսեան, իր անկումի թուականին ալ, ինչ ինչ պարագաներու մէջ, ազգայներու մէջ, ազգային ներքին խնդիրներու առթիւ արժանիքներ ունեցաւ. բուռն կերպով յարձակեցաւ կարգ մը ունեւոր հայոց վրայ, որ իրենց հարստութեանը հովանաւորութեանը տակ, չէին խղճացած կողոպտել, հարստահարել հայ եկեղեցին, հայ աղքատը: Բայց այսպիսի կռիւներ մղելու համար, մասնաւորական մեծ պաշար մը անհրաժեշտ պէտք չը կայ:

Սակայն 1878 թուականէն առաջ, Փանոսեան ժամանակին «լուսաւորեալ»-ներէն եղած է, խիզախ, կռուարար, յանդուգն մարդ մը: Մանզումէն այն ժամանակ կը խօսէր ժողովրդի մը հետ, որ կը տեսնէր դպրոցի երես: Մենք այժմ կարող չենք այդ անցեալը դատել, գնահատել, վասն զի թրքեվար հրատարակութիւններէն յօդուած մը մեզի չէ անցած որ կարդանք: Ինչ ինչ աղէկ յիշատակներ մնացած են. թիւրք կառավարութեան դէմ խիզախ կռուող մը եղած է—մինչ՝ 1878-էն առաջ: Նաև, կղերականութեան ալ հակառակորդ մը:

Աշխատասէր, կրակոտ, կըքոտ մարդ մըն էր, Պօլսոյ հին օրագրութեան մէջ նմանը չը տեսնուած խրոխտ մը: Եթէ ուսում ստացած ըլլար, տարակոյս չը կայ թէ իր բնատուր կարողութեանց զարգացմամբը, շատ մեծկակ ու նշանաւոր տեղ մը պիտի գրաւէր մեր օրագրութեան և հանրային կեանքին մէջ, ու հաւանօրէն «մի պայծառ լուսաւոր գիծ» պիտի թողուր հայ լրագրութեան տարեգրքին մէջ:

—

Պատրիարքարանին դիւանապետ Խաչատուրեան և Թելեան պարոններուն նկատմամբ որ և է աննպաստ հրատարակութիւն, խորին ցաւ կը պատճառէ ամեն անոնց, որ այդ անձերը, կը ճանչնան: Քառսուն տարի է կը պաշտօնավարեն, և ի միջի այլոց՝ իրենց պիտանեցած են Խրիմեան Հայրիկի Ներսէս Վարժապետեան ու Մատթէոս Իզմիրլեան պատրիարքներն ալ, որոնք մեծ համարում ունեցեր են այդ՝ ամենահաւատարիմ պաշտօնէից վրայ: Երեսփոխանութիւն, ժողովներ, պատրիարքներ, մամուլ, ամէն ոք Պօլիս միշտ միաբերան գտնուած են դրուատելու համար պ. Թելեանը՝ հայերէնի դիւանապետ և Խաչատրեան թրքերէնի դիւանապետ: Կաշխատեն իբր անձնուէրներ, ու ստացած վարձատրութիւնին մեծ բան մը չէ, և շատ դըժուարութեամբ կը վաստկեն ամսականներնին: Օր մը, այս երկու անձերուն վրայ շատ համակրանքով պիտի գրուի, երբ դառնութեան օրերը անցնին: Այդ օրերուն մէջ, ազնիւ հայեր և մարդեր եղան Թելեան և Խաչատուրեան, ու կը շարունակեն ըլլալ:

—

Վանեցիները խելացի գործ մը կընեն իրենց քով չը հրաւիրելով Վանեցեան Արիստակէս եպիսկոպոսը.—ձեռնասունը համբաւաւոր Բարթողիմէոս եպիսկոպոսին: Քիչ մը խոհեմութիւն:

***

Հայերը Թուով քիչ են, պարապում են բոլորը վաճառականութեամբ։ Մալականներ կոչված վայրը սկզբից և եթ յարմար առևտրական կենտրոն է եղել, ուր և հաւաքվել են զանազան դասակարգերի մարդիկ։ Միակ կենտրոնն է, ուր շրջակայ բազմաթիւ Թուրք և հայ գիւղացիները իրանց առօրեայ պիտոյքները և կենսական մթերքները այնտեղից են վերցնում։ Իւրաքանչիւր չորեքշաբթի օր բազար է լինում, առաւօտվանից շուտ հաւաքվում են բոլոր շրջակայ Թուրք գիւղօրայքից, թէ տղամարդիկ և թէ կանայք իրանց անհրաժեշտ իրերը ձեռք բերելու։ Եւ ահա տեղական առևտրականները օգտվելով գիւղացիների կատարեալ տգիտութիւնից՝ կարողանում են իրանց ապրանքը սաղացնել, մէկին երկու երեք գին առաջարկելով։ Այդ օրը այնպիսի առևտրական է լինում, որ մօտ հազար րուբլու ծախս է անում։ Եւ ՝շնորհիւ առևտրի աջողութեան Թուրքերի մեծամասնութիւնը և հայերից մի քանի հոգի կարողացել են կարճ ժամանակում բաւականին ապահով դրութիւն ստեղծել իրանց համար։ Շուշեցի առևտրականները ամառը յունիս ամսի 1-ից սկսում են իրանց գործակատարների միջոցով հաւաքել բոժոժներ։ Շրջակակայ Թուրք գիւղացիներին և մասնաւորապէս հայերին շուշեցի առևտրականները բոժոժի սերմ են բաժանում, իսկ ամառը բոժոժը պատրաստվելուց յետոյ բերել են տալիս գործարանատէրերին։ Բոժոժի Թացը վերջանալուց յետոյ բոլոր առևտրականները հաւաքվելով խորհրդակցութեամբ տեղական հեղինակաւոր անձերի կամ գաւառապետի կամ պրիստաւի, որոշում են բոժոժի գինը, որից յետոյ սերմի փողը դուրս գալով գիւղացիներին տալիս են իրանց բոժոժի գինը։

Շաբաթական երկու անգամ պօստ է ստացվում՝ երեքշաբթի և շաբաթ օրերը։ Պօստային հաղորդակցութիւնը Աղդամից այստեղ է. կայ պօստատուն երկու ծառայողով։ Կայ ոստիկանատուն և պրիստաւ։ Մօտաւորապէս 40 հատ ձիաւոր զօրք է պահվում Ղարաբուլաղի պահպանութեան համար։ Կայ երկդասեան ռուսաց դպրոց, որ սովորում են տեղական ազգութիւնների երեխաներ։ Մալականները ունեն իրանց աղօթելու տեղ, իսկ Թուրքերը մէջիդ։ Կայ մի վրացի բժիշկ, որ նոր է եկել այստեղ, կայ դեղատուն և մի հիւանդանոց (приемный покой) ուր շրջակայ գիւղացիներին բժշկական օգնութիւն և անհրաժեշտ դեղորայք է հասցնվում։

Թուրքերի և հայերի յարաբերութիւնը մինչև այս կոտորածների սկսվելը շատ և շատ մտերմական է եղել, թէկուզ այժմ ևս չի կարելի ասել թէ խզված է այդ մտերմութիւնը, բայց և այնպէս մի փոքր անվստահութիւն է երևում Թուրքերի մէջ դէպի հայերը։ Բաւական է մի փոքրիկ կայծ ու հրդեհը ինքնըստինքեան կը բորբոքվի։ Մի փոքր առիթ կարող է մեծամեծ կոտորածներ առաջ բերել այս կողմերում, որովհետև շրջակայ գիւղօրայքի մեծամասնութիւնը Թուրքեր են, միայն փոքրամասնութիւնը հայեր են։

Տեղս ամառը շատ սարսափելի շոգեր է լինում, միայն այս տարի շատերի ասելով անձրևային անցաւ։ Յունիս ամսում մի քանի անգամ տեղացին տեղատարափ անձրևներ, որը բաւականին վնասեց արտերին, բոժոժին և Ղուրուչայ գետի ջուրը աւելանով, ինչպէս լսում ենք, 17 հոգի զոհ են գնացել ջրի ալիքներին, թէ հայերից և թէ Թուրքերից։

Լ. Յովսէփեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Նախիջևանի աղէտի զոհերի օգտին ստացանք Եսայի Արղուժանեան Թիւնիբէգեանից (առաջնորդ. մասնաժ. յանձնելու համար) 50 րուբլի։ Ընդհանուր գումարը նախկին ստացածների հետ միասին 13, 944 ր. 61 կ.։

—

Ինչպէս հաղորդել էին մայրաքաղաքի մի քանի լրագիրները, Բուլիգինի կազմած նախագիծը ժողովրդական ներկայացուցիչներ հրաւիրելու համար, պէտք է նոր քննութեան ենթարկվի մինիստրների խորհրդում։ «Наша Жизнь» լրագիրը տեղեկացել է, որ 2—3 շաբաթվայ ընթացքում պէտք է մի քանի ցանկալի փոփոխութիւններ մտցվեն և ապա ժողովրդի ներկայացուցիչների առաջին ժողովին առաջարկվի այդ նախագիծը քննելու և նոր փոփոխութիւններ մտցնելու համար։ Բայց այդ վերաքննութիւնը չը պէտք է ուշացնէ ներկայացուցիչների ժողովի հրաւիրումը։ Այդ մասին կառավարական ազդարարութիւնն սպասվում է յուլիսի 15—16-ին, իսկ ժողովի իսկական հրաւէրը լինելու է հոկտեմբերի վերջին կէսին։

—

Յուլիսի լոյս 6-ի գիշերը Նաւթլուղ կայարանում ժամը $12\frac{1}{2}$-ին, գնացքը ժամանելիս՝ կայարանից ոչ հեռու լսվեց օգնութեան կոչելու ձայն, բայց կայարանի ծառայողները, որ լսել են այդ աղմուկը, ուշադրութիւն չեն դարձրել։ Ամսի 6-ի առաւօտեան կայարանից 200 քայլ հեռու գտնվեց բաւական լաւ հագնված մի մարդու դիակ, որի մօտ գտնվեց Ալէքսանդր Սարիբէկով անունով մի անցագիր։ Դիակի վրա կային խէնջարի մի քանի վէրքեր։ Դրանից 150 քայլ հեռու ընկած էր մի երկրորդ դիակ, որի զգեստներն սպիտակ են։ Երկրորդ դիակն էլ ունէր իր վրա խէնջարի վէրքեր։ Սրա ծոցից էլ դուրս է եկել Սարգիս Ջիբուխչեանի անունով անցագիր։ Առաջին դիակի մօտ ընկած էր ֆիննական դանակի մի պատեան։

—

Վերջին գործադուլների ժամանակ Թիֆլիսում վիրաւորված VII քաղաքամասի օկօլօդօչնի վերակացու Իլինը, որ բժշկվում էր Թիֆլիսի Միքայէլեան հիւանդանոցում, յուլիսի 6-ին, առաւօտեան ժամը 6-ին մեռաւ իր ստացած վէրքերից։ Նրա այրի կինը և կոյր որդին մնացին բոլորովին առանց նիւթական միջոցների։

—

«Ցնօբիս Փուրցելի» լրագիրը հաղորդում է, որ Ճիատուրի գիւղում մարգանեցը վագոնները լցնող բանւորները գործադուլ արին յուլիսի 5-ին։ Այդ բանւորների փոխարէն բերել տուին 70 հոգի նոր ռուս բանւորներ, բայց այժմ նրանք էլ մտադիր են թողնել այդ աշխատանքը՝ պայմանների խիստ ծանրութեան պատճառով։

—

Հօֆմայստէր Բուլիգինը, ասում է «Слово» լրագիրը, յունիսի վերջերին թողնում է ներքին գործերի մինիստրի պաշտօնը։ Իբր թէ այդ պաշտօնը պէտք է տրվի կոմս Ա. Պ. Իգնատիևվին։

—

«Новости» լրագրի ասելով՝ ներքին գործերի նախկին մինիստր Սվեատօպոլկ-Միրսկին, որ մօտ օրերս Պետերբուրգ է ժամանելու, պէտք է ստանայ բաւական աչքի ընկնող պաշտօն ապագայ Պետական Դումայում։

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Արդէն հաղորդել եմ, որ Ախալցխայի ամբողջ վիճակի համար տեղացիներից ընտրված խաղաղարար մասնաժողով, որի նպատակն է հայերի և Թուրքերի յարաբերութիւնների մէջ խաղաղութիւն և համերաշխութիւն պահպանելու և անախորժ երևոյթների առաջն իսկոյն և եթ առնելու։ Իսկ յունիսի 24-ին, պ. գաւառապետը իր մօտ էր հրաւիրել շրջակայ Թրքաբնակ գիւղերից աչքի ընկնող Թուրքերին և բէգերին, որոնցից, ինչպէս լսեցինք, ընտրել են գիւղերի համար խաղաղարար մասնախմբեր և հոգաբարձուներ, որպէս զի հայերի հետ մշտապէս համերաշխութիւնը պահպանվի և վրդովված ու շփոթեալ մտքերը խաղաղացվի։ Որքան լսեցինք, նախքան ընտրութիւնը, պ. գաւառապետը համոզել և խրատել է Թուրքերին, որ հանգիստ և խաղաղ մնան և երբէք խռովութիւնների առիթ չը տան։ Մեր խաղաղարար կոմիտէտի անդամները, քաղաքային բժիշկ Յ. Այվազեանի նախագահութեամբ արդէն ամեն կարգադրութիւններ և նախապատրաստութիւններ արել է և ի մէջի այլոց պահանջել իշխանութիւնից, մեր ամբողջ գաւառում պահվի կօզակների մի հարիւրեակ, անհրաժեշտ դէպքում խաղաղութիւնը վերականգնելու։ Բացի դրանից պահանջել են քաղաքի համար 50 բերդանի հրացաններ, ինքնապաշտպանութեան համար։ Խաղաղութեան տեսակէտից, կոմիտէն քաղաքը բաժանել է ինը Թաղերի և ամեն մի Թաղամասում ընտրել է 2—3 խաղաղարար հոգաբարձուներ կամ Թաղապետներ։ Այսպիսի խաղաղարար հոգաբարձուներ, ինչպէս ասացինք, ընտրված են բոլոր շրջակայ գիւղերում, որտեղ վտանգը աւելի մեծ է։ Բարեբաղդաբար, չը նայելով, որ Երևանի և Նախիջևանի ընդհարումների միջոցին մեզանում մտքերի շփոթութիւններ առաջացան, որոնք երկիւղների և թիւրիմացութիւնների առիթ տուին, սակայն մեզանում սկսվել է երկու կողմերի մէջ էլ յուզված մտքերի տրամադրութիւնները հետզհետէ հանդարտվել և նախընթաց եղբայրական վստահ բնաւորութիւնը ընդունելով ամեն մարդ սկսել է իր խաղաղ աշխատանքին նուիրվել»։

—

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ հաղորդում են. «Երէկ, Ագուլեաց մայր եկեղեցում երէցփոխի ընտրութիւն կար։ Ժամը 11-ին կոնսիստորիայի հրաւէրով եկել էին 108 ծխականներ ընտրելու իրանցից մի արժանաւորին ծառայելու եկեղեցում։ Ժողովը ուղիղ ժամը 11-ին բացեց կոնսիստորիայի նախանդամ Ներսէս վարդապետ Տէր-Միքէլեանը։ Առաջարկվեցան մի քանի Թեկնածուներ, որոնք զանազան պատճառներով հրաժարվեցին։ Հրապարակում մնացին երկուսը՝ Սարգիս Եղիզարեան և Գ. Տէր-Միքէլեան։ Վերջինս իրան քուէատուփը դրեց այն պայմանով, որ ինքը կարող է երէցփոխ լինել, եթէ իրան նշանակված օգնականին տրվի 120-ից մինչև 180 րուբլի ռոճիկ։ Պարոնի առաջարկած այդ կէտը մերժվեց ծխականների կողմից, որովհետև մինչև այժմ մեր եկեղեցական կանօնադրութեան մէջ այդպիսի բան չէ եղել, հետևապէս նա յետ վերցրեց իր քուէատուփը։ Այնուհետև ծխականները գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրեցին երէցփոխ Սարգիս Եղիզարեանին, որը ստացաւ 92 սպիտակ քուէ և երկու սև։ Այնուհետև բաց քուէարկութեամբ համարեայ միաձայն երէցփոխի օգնական ընտրվեց պ. Սիմէօն Մահտեսի Յակովբեան։ Այնուհետև ընտրվեցին երեք հաշուետես՝ պ.պ. Զառաֆեան, Տէր-Գասպարեան և Փիրջանեան։ Ժողովին նախագահող Տէր-Միքէլեան վարդապետը կարողացաւ շատ կանօնաւոր կերպով տանել գործը առանց մի որ և է խռովութեան։ Յուլիսի 3-ին, Զարիֆեան ամուսինները մասնակցութեամբ տեղիս սիրողների, պ. Նիկիտ Խանդամիրեանի Թատրօնական դահլիճում ներկայացրին 1) «Հիւր» դրամա 2 գործողութեամբ, հեղինակութիւն Բրանդէսի, Թարգմանութիւն Թառայեանի, 2) «Էս էլ քի մօցիքլութին» վօդևիլ մէկ գործողութեամբ, հեղինակութիւն Տէր-Գրիգորեանի։ Թէ դրաման և թէ վօդևիլը լաւ խաղացին թէ Զարիֆեան ամուսինները և թէ սիրողները, որը և գեղեցիկ տպաւորութիւն թողեց հասարակութեան վրա»։

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Հունձը մեզանում արդէն սկսվել է։ Ընդհանրապէս հացահատիկների բերքը այս տարի առատ է և լաւ է։ Իսկ Փոցխովի և Բօվխանի շրջանի գիւղերում նոյն իսկ շատ լաւ։ Գիւղացիների ուրախութիւնը մեծ է, որոնք այս ձմեռ մի կողմից անտանելի ծախսերի և միւս կողմից կենդանիների կերի սակաւութեան ու չը տեսնված Թանգութեան պատճառով շատ նեղութեան ու աղքատութեան մէջ էին ընկել։ Մինչև յունիսի կէսը մեզանում միսը ծախում էին ֆունտը 10 կօպէկով, վերջապէս յունիս ամսվայ մէջ տակսան իջեցրին և ֆունտը ծախվելու է 6 կօպէկի։ Այս բանը առիթ տուեց մեր մսագործների անբաւականութիւններին և տրտունջներին, որոնք նոյն իսկ մի երկու օր փակեցին խանութները և քաղաքը մնաց առանց մսի։ Վերջապէս այժմ ֆունտը 7 կօպէկից բարձրացնելով 8-ի, սկսեցին կըրկին բանալ խանութները և միս ծախել։ Մեր քաղաքային շուկայի վերահսկիչների ծառայութեան ժամանակամիջոցը լրացել է վաղուց և այժմ նոր վերահսկիչներ են ընտրվելու (базарн. смотритель)։ Արդէն բոլորին յայտնի է, որ այժմեան վերահսկիչներից մեր ժողովուրդը շատ դժգոհ էր, որոնք ծերացած և անընդունակ են այդ պատասխանատու պաշտօնի համար։ Հարկաւոր է աւելի արժանաւոր վերահսկիչներ ընտրել, որպէս զի քաղաքը քիչ շատ ազատվի խմոր հացից, հոտած և փթած ուտելեղէններից, որ այժմ ծախում են անարգել կերպով»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՑ

—

Ֆիլադելֆիա, յունիսի 28-ին

Յառաջդիմասէր հայ երիտասարդութեան իբր օրինակ և քաջալերութիւն Whoir who in Pennsylvania 1905» անուն գրքէն ՝հետևեալ հայուն կենսագրութիւնը Թարգմանելով կը ներկայացնեմ «Մշակի» ընթերցողաց։

Տօք. Միհրան Գ. Գասպարեան ծնած է 1870 թ. օգոստոսի 25-ին Կեսարիոյ մէջ։ 1887 թ. շրջանաւարտ եղած է Էրճեանի բարձրագոյն վարժարանէն. հինգ տարի այն դպրոցին մէջ դասախօսութիւն ընելով, եկած է Կ. Պոլիս, ուր երկու տարի աշխատած է լուսանկարչատան մը մէջ։

1894 թ. Լօնտօնի մէջ ատամնաբուժութիւն ուսումնասիրած է. 1894 թ. նոյեմ. 18-ին հասած է Նիւ-Եօրք. 1897 թ. հոկտեմբերի 1-ին Ֆիլադէլֆիոյ «Medico chirurgical» բժշկական դպրոցը մտնելով, շրջանաւարտ եղաւ 1898 թ. մայիսի 22-ին, այդ ատեն Միացեալ-Նահանգաց բանակին հիւանդանոցին մէջ ստացաւ պաշտօն մը։

1898 թ. Բէնսըլվանիայի նահանգային քննութենէն անցնելով, սկսաւ իր անձնական գործին մինչև 1902 թ. իր կարդացած դպրոցին մէջ ելեքտրական բժշկութեան դասախօսութեան և ներքին ախտերու (X Ray) լուսանկարները առնելով անոնց տեղերը որոշելու պաշտօնը վարեց։ 1900 թ. «Medicolegal coramite of the American Roentgen Ray» ընկերութեան կազմակերպիչ նախագահ և արտօնագիրը ստորագրող անդամներէն մին եղաւ։ 1903 թ. Ֆիլադելֆիոյ հիւանդանոցին «Roentgen Ray»-ի գործատան վերատեսուչը (director) ըլլալով, մինչև՝այսօր կը շարունակէ այն պաշտօնը։

1901 թ. Բէնսըլվանիայի կառավարիչին կողմանէ «American Congress of tuberculosis»-ի պատգամաւոր ընտրվեցաւ. խորհրդական անդամ նաև նոյն նահանգի պատգամաւորութեան նախագահ և փոխ-նախագահն էր։

Հետևեալ ընկերութեանց անդամն է. «Philadelphia connty medical», «State of pennsylvania», «American medical», «Roentgen Ray», «American Electro-therapeuties», «New-Iork medico-legal», «Philadelphia photographic soeciety», ect. Վերոյիշեալ նիւթերու վրա դասախօսութիւն և առեննախօսութիւններ ընելով իբր մասնագէտ գիրք մը ալ հրատարակելու վրա է։ ««American medical», American Roentgen Rau» և «American Electro-terapeuties» ընկերութեանց կողմանէ պատգամաւոր ընտրուեցաւ 1905, սեպ. 12—14-ին Լիէժի մէջ (Belgium) տեղի ունենալիք «International Congress of Radiolpgy and jonipation» անուն համազգային մեծ ժողովին։ X Ray-ով բժշկութեան վրա առեննախօսութիւն մը պիտի ընէ հոս. նաև նոյն նիւթին վրա պիտի խօսի Բարիզի «Societé Francaise d'èlectro-therapial et de Radiologie Medicale» անուն ընկերութեան առջև։

1905 օգոստ. 12—15-ին Լիէժի մէջ տեղի ունենալիք համազգային բժշկական ժողովին պատգամաւոր ընտրվեցաւ. «American Elactro-therapeuties» ընկերութեան կողմանէ. հոն նաև պիտի առեննախօսէ իր ճիւղերուն վրա։

Յ. Ա. Այվազեան

ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

7 յուլիսի

ՊԱՐԻԶ, 7 յուլիսի։ Որովհետև ճապօնացիների պայմանները կարող են խիստ ծանր լինել ռուսական ազգային ինքնասիրութեան համար և Վիտէի դերը շատ ծանր կարող է լինել,—քաղաքական շրջաններում կարծիք են յայտնում, որ լաւ կը լինէր եթէ Ֆրանսիան Անգլիայի միջոցով ազդէ Ճապօնիայի վրա, որպէս զի նա չափաւոր լինի իր պահանջներում, եթէ ոչ Ռուսաստանից ստացած միլիարդներն իբր պատերազմական տուգանք, Ճապօնիային հնար կը տան Ասիայից դուրս քշելու բոլոր եւրոպացիներին։

ՏՕԿԻՕ, 7 յուլիսի։ Ռուսական մի գերի գեներալ առաջարկեց ճապօնացիներին արձակել գերիներին, խօսք առնելով նրանցից այլ ևս չը մասնակցելու պատերազմական գործողութիւններին։

ՍՊԷՑԻԱ, 7 յուլիսի։ «Ֆրանչէսկօ Մօրօզինի» զրահակիրի վրա ապստամբվեցին նաւաստի 30 ունտէր օֆիցէր։ Ապստամբութեան պատճառն այն է, որ նաւապետը ստիպում էր նաւաստիներին չափից դուրս աշխատել։ Նաւապետը հրամայեց շղթայել գլխաւոր խռովարարներին և մինիստրին դեկուցում ուղարկեց, որից հրաման եկաւ բանտարկել նաւապետին և նրա աղիւտանտին։

ԲԵՐԼԻՆ, 7 յուլիսի։ Համբուրգի լրագիրները հաղորդում են, որ գերմանական կապիտալիստների Վիտվօրտեան ածխահանքերի գնումը Հարաւային Վալլիսում կատարվում էր այն պայմանով, որ վարչութեան անդամների մէջ, բացի գերմանացիներից, մտնէր նաև նախկին հանքատէրը։ Մտադրութիւն կայ հիմնել ակցիօներական ընկերութիւն։ Ծախսվում է տարեկան մէկ միլիօն տօնն ածուխ հանել։

ՀԱՋԻՔԷՆԴ, 7 յուլիսի։ Փոխարքան հրամայեց Ղազախի գաւառի գիւղացիներին վե-

բաղարձնել այն 3,300 դեսեատին հողը, որ 1899 Թւին խլված էր ռուս գաղթականների համար Թուրքերից, որոնք գաղթեցին Թիւրքիա։ Հրամայված է ռուս գաղթականներին տալ խեկապէս ազատ հողեր։

ԽԱՐԿՈՎ, 7 յուլիսի։ Գեներալ-ադիւտանտ Սախարովը, շրջելով Լեբեդինսկի և Սումի գաւառները, ուր հողային հարցերի համար անկարգութիւններ են եղել, մեկնեց Պետերբուրգ։ Նա բացատրեց գիւղացիներին իրանց իրաւազանց և բռնի գործողութիւնների կորստաբերութիւնը և ապօրինութիւնը։ Այժմ այդ գաւառները խաղաղ են։ Դաշտային աշխատանքները կանոնաւոր ընթացքի մէջ են։

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ, 7 յուլիսի։ Շրջանային զինւորական դատարանը ազնուական Նիկիֆօրօվին, Նիժնի-Նովգորոդի ժանդարմների գլխաւոր բռաշխտար Գրեշների սպանողին, դատապարտեց կախաղանի, միջնորդութիւն յարուցանելով մահվան պատիժը փոխարինելու 20 տարվայ տաժանակիր աշխատանքի։

ՏԱՇՔԷՆԴ, 7 յուլիսի։ Ներքին գործերի մինիստրի առաջարկութեամբ գեներալ-նահանգապետը մի յանձնաժողով նշանակեց պաշտօնեաներից և զինւորականներից քննելու ժողովրդական ներկայացուցիչներ ընտրելու հարցը համաձայն տեղական սովորութիւնների։

ՆԻԿՕԼԱԵՎ, 7 յուլիսի։ Բօրսայի ընկերութիւնը խնդիր ներկայացրեց պատերազմական դրութիւնը վերացնելու մասին, որը կործանիչ կերպով է ազդում արտահանող առևտրի վրա։

ՎԱՐՇԱՒԱ, 7 յուլիսի։ «Варш. Кур.»-ի ասելով, վերջին ժողովում եղած տնատէրերը հեռագիր ուղարկեցին մինիստրների խորհրդին և խնդրեցին շտապեցնել քաղաքային ինքնավարութեան ներմուծումը, հաւասարացնել բոլոր հպատակների իրաւունքները առանց ազգութեան և կրօնի խտրութեան և ճանաչել լեհական լեզուի ազատութիւնը։

8 յուլիսի

ՍԻՄՖԵՐՕՊՕԼ, 7 յուլիսի։ Վիշենսկի գնդի ցրյց տուած գինւորութիւնը Թէոդոսիայում «Պոտեմկինի» նաւաստիների, որոնք ուզում էին ափն իջնել, արժանացաւ Կրիմում գտնվող VII կորպուսի հրամանատարի շնորհակալութեանը, հաւատարիմ ծառայութեան համար։

ԳՈՒՆԶՁՈՒԻԼԻՆ, 7 յուլիսի։ (Սեփ. Թղթ.)։ Պանեբազմի բեռում փոփոխութիւններ չը կան։ Այսօր մեկնում է Պետերբուրգ զինւորական հաղորդակցութեան գլխաւոր բաժնի գլխաւոր հրամանատարի մօտ՝ Զաբելինը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պաշտօնական տեղեկութիւններ Հէռաւոր Արևելքից յուլիսի 7 ին չը կան։ —Իբր հերքում «Слово» լրագրում յուլիսի 7-ին զետեղված լուրի, որ իբր թէ ստատս-սեկրետար Պօբեդօնօսցեվի կեանքի դէմ սպանութեան փորձ է եղել՝ հաղորդվում է հետևեալը, յուլիսի 6-ին ցերեկվայ ժամը 12-ին Ցարսկօէ Սէլօից եկող գնացքով Պետերբուրգ հասաւ Ս. Սինօդի աւագ-պրօկուրօրը։ Երբ ստատս-սեկրետար Պօբեդօնօսցեվը դուրս էր գալիս կայարանից, նրան ուղեկցող անձը ուշք դարձրեց մի անձի վրա, որը կայարանում այս ու այն կողմն էր ընկնում և յանձնեց նրան երկաթուղու ժանդարմներին։ Ձերբակալվածին տարան ժանդարմների բաժանմունքը կայարանում, ուր խուզարկելով՝ նրա մօտ միայն մի թաշկինակ գտան։ Երևաց, որ նա մի դերձակ է, Ալէքսանդրօվ անունով, որ բնակվում է Կաղնաչեյսկի փողոցում, № 5 տանը, իսկ իր չփութութիւնը և անհանգստութիւնը բացատրեց նրանով, որ սպասում էր իր ընտանիքին, որը սակայն չեկաւ։—Ներքին գործերի մինիստրը որոշեց «Русскія Вѣдомости» լրագրին յայտնել առաջին նախազգուշացում՝ արգելելով նրա հատով ծախելը և «Слово» լրագրի հրատարակութիւնը դադարեցնել մէկ ամսով։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով. իսկ Թիֆլիսինը 58 րօպէ կամ մի ժամ աւելի ուշ պէտք է հաշւել).

	Փօստ.	Մարդ.	Արագ.	Ապր.
Բագուից դուրս գալը	4.33	12.38	1.18	5.10
Թիֆլիս հասնելը	10.43 առ.	5.51	2.22	11.10
Թիֆլիսից դուրս գալը	11.28	6.39	10...	6.58
(Թիֆլիսի ժամանակով)	12.26	7.37	10.58	7.48
Բաթում հասնելը	12.31	7. 8	8.16	12.42

Բաթումից դուրս գալը	5.55	10. 9	9.33
Թիֆլիս հասնելը	6.29	10.33	7.39
Թիֆլիսից դուրս գալը	7.29	11.13	4.59
(Թիֆլիսի ժամանակով)	8.27	12.11	5.57
Բագու հասնելը	1.—	4.59	5.46

Երևանից դուրս գալը	12.25	9.40
Կարսից » »	4.12	1.17
Ալէքսանդրօպօլ »	7.50	5.26
Թիֆլիս հասնելը »	5.24 առ.	3.28
Թիֆլիսից դուրս գալը	11.50 գիշ.	2.50
(Թիֆլիսի ժամանակով	42.48 գիշ.	3.48 ց.
Ալէքսանդրօպ. » »	10.50	2.44
Կարս հասնելը	2.20	6. առ.
Թիֆլիս »	4.48	8.52

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի. ներքին և ներվային

Մ. Գ. ԱԻՆՏԻՄԵԱՆՑ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ և վիրաբուժութիւն։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.

Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. ԽԱՐԱԳԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇԵՐԲԻՆԻՆԱ—1½-2 ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ի. Գ. ՍԲԵՍՆՑ—7—8 ժ. ներքին հիւանդ.

Գ. Ա. ԱՐԴԱՋԻԱՆԻ. Կատարում է միկրօ-քիմիական և բակտերօլօգիական հետազօտութիւններ։

Օ. Մ. ԱՌՎԱՆԻՏԱԿԻ—տանը. ծաղկահատ և բժըշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ..

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցում ընդունվում են և գիշերօթիկ հիւանդներ։

Հիւանդանոցի կառավարիչ՝ Բժ. Կ. Ի.

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Բ. Նաւասարդեան

Պետատիգօրսկում ընդունում է սիֆիլիսի, միզասեռական և վիրաբուժական հիւանդ։

Пятигорскъ, домъ Померанцева. 37—50

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզային և սիֆիլիտիքական հիւանդութիւնների,—ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 12 ժ.—1 ժ. երեկոյեան՝ 6 ժ.—9 ժ.։ Կուկիա, Սեմեօնօվսկայեա փ. № 20. (Ե. Հ. Շ. Կ.) 41—30

ՄԱՆԿԱԲԱՐՁՈՒՀԻ

Սօֆիա Ի. Գէյբօրտ-Լօկշ

Տեղափոխվել է Կաղնաչեյսկի փողոց № 7, տուն իշխ. Թումանօվայի, Ալէքսանդրեան այգու դիմացը։ (Կ.Ե.Հ.) 11—100

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. Յ. Քարաճեանց

մեկնեց Կովկասի հանքային ջրերը և անցեալ տարիների նման այս ամառը ես կընդունէ ներքին և ջղային հիւանդութիւն ունեցողներին Պեատիգօրսկում և Էսսէնտուկիում մայիսի 17-ից։ (Կ.Ե. Չ.) 27—20

Կիևվի նահանգ Չերկաս քաղաքում ծխախոտի գործարանատէր

Ա. Տ. ՋԱՐԻՑԿԻՆ

սրանով տեղեկացնում է մախորկայի պ.պ. գործարանատէրերին, որ ապրանքային «Мельница» նշանի գործածութիւն ֆինանսների մինիստրութիւնը հաստատել է բացառապէս իր, Զարիցկու վրա, № 6425 վկայագրով և նախազգուշացնում է պ.պ. ֆաբրիկանտներին, որ ամեն մի կեղծում «Мельница» նշանի օրէնքով կը հալածվի։ 5—5

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւն ամեն օր.
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելիամինօվսկայա փողոց № 8։ (Ե.Ո.)100—100

ՈՐՈՆՈՒՄ ԵՆ

Թիֆլիսից դուրս գնալու համար, հիմնաւորապէս հայերէն իմացող մի հայուհի։ Հասցէն Թիֆլի, Զուգուրէթ, Եկատերինսկայեա փողոց № 3, տուն Եգօր Ալէյօվի, բնակարան Գարեգին Սարգսեանի։ Տեսնել կարելի է երեկոյեան ժամը 5—7-ը։ (Ո. Ե. Շ.) 3—3

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ա Ն Ի

Շքեղ պատկերազարդ հրատարակութեան

հեղինակութիւն ԼԷՕԻ

Բովանդակութիւն. Ուղևորի տպաւորութիւններ.—Անիի և շրջակաների տեղագրութիւն.—Բագրատունիների թագաւորութեան սկիզբը և անկումը, ընդարձակ տեսութիւն.—Անիի անցեալը։

Ստուար հատոր, զարդարված 100-ից աւել պատկերներով և բազմաթիւ զարդանկարներով ու օրնամենտներով, որոնք ընդօրինակված են Անիի քանդակներից։ Առանձին՝ Մայր Եկեղեցին, մեծադիր, գունաւոր պատկեր, գործ ճարտարապետ պ. Թորամանեանի։

Գիրքը կը տպագրվի արտասահմանում։

Բաժանորդագինն է 5 րուբլի։

Կարելի է վճարել և մաս-մաս.—գրվելիս 2 րուբլի, իսկ մնացած 3 րուբլին մինչև գրքի լոյս տեսնելը։

Գրվել կարելի է Թիֆլիսում, 1) «Մշակի» խմբագրատանը (Редакція «Мшакъ»), 2) «Գուտտենբէրգ» գրավաճառանոցում։ (Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ“.)

ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ, Թիֆլիս, ստացված է և ուղարկվում է բաժանորդներին

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ

իւղաներկ մեծադիր պատկերը։ Բաժանորդագրութիւնից դուրս մնացած օրինակները վաճառվում են Բրիստոլեան կարգոնի վրա 3 ր., քաթանի վրա տպած եկեղեցիների և ցանկացողների համար 15 ր. Թիֆլիսից դուրս ցանկացողները ճանապարհածախսքեն վճարում մի օրինակի համար 50 կ. իսկ մի քանի օրինակի համար որքան կարժենայ ստանալու միջոցին։ Վերադիր վճարով ցանկացողները վճարի կէսը կանխիկ պէտք ուղարկեն։

Դիմել՝ Тифлисъ, Центральной книжной торговлѣ. (Շ) 4—10

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

ԳԷՈՐԳ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

Անցեալ տարիների նման այս ամառ ևս ընդունում է հիւանդներ կովկասեան հանքային ջրերում։ Հասցէն՝ Эссентуки, Верхная Курсовая ул., дача Николаевой. (Կ. Ե. Ո.) 3—10

Հայուհի, որ գիտէ հայերէն, ֆրանսերէն և մի փոքր էլ ռուսերէն, ու մուզիկա, ցանկանում է դասեր ունենալ այստեղ, Թիֆլիսում, կամ քաղաքից դուրս, կամ ուղեկցել արտասահման։

Հասցէն. Въ конторѣ Общества учительницъ и воспитательницъ. Графская ул. и Троицкій пер. д. Теръ-Никогосова. (Ո.Կ.Ե.) 2—3

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Մ. Գ. Շերմազանեանց

Ընդունում է հիւանդներին ամեն օր առաւօտեան ժամը 9—2 և երեկոյեան ժամը 3—6, Երևանեան հրապարակ, տուն Արղութեան, բնակարան Լալայեանցի բնակարան։

Թիֆլիսի Ժողովարան

Չորեքշաբթի, յուլիսի 20-ին, երեկոյեան ժամը 9-ին նշանակված է անդամների ընդհանուր ժողով քուէարկելու անդամութեան կանդիդատներին և քննելու ուրիշ տնտեսական հարցեր։ Եթէ որ ամսի 20-ին ընդհանուր ժողով չը կայանայ, այն ժամանակ կը յետաձգվի օգոստոսի 3-ին, երեկոյեան ժամը 9-ին։

(9, 13, 20) 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ

սրանով յայտարարում է, որ ինքը նշանակել է յուլիսի 15-ին աճուրդ կապալով տալու համար քաղաքային 3 հողաբաժիններ X քաղաքամասում Թիֆլիսի Մաքսատան մօտ, I-ը 189,17, II-ը 245,5 և III-ը 251,25 քառակուսի սաժէն մեծութեամբ։ Այդ հողաբաժինները քրէհով են տրվում փայտի, շինութեան նիւթերի և անասունների կերակրի պահեստների համար։ Պայմանների հետ կարելի է ծանօթանալ բոլոր լուր օրերը Ուպրաւայի IV բաժանմունքում, ցերեկվայ ժամը 10—1½-ը։

1—3

Ներսիսեան Հոգևոր Դպրոցի վարչութիւնը սրանով յայտարարում է, որ աշակերտների վերաքննութիւններն ու նորեկների ընդունելութիւնը սկսվելու են օգոստոսի 25-ին և տևելու են մինչև 27։ Իսկ նորեկների քննութիւններն սկսվելու են օգոստոսի 29-ին և վերջանալու են 31 ին։ Նորեկները խնդրի հետ պէտք է ներկայացնեն ծննդեան վկայական (իսկական մետրիկան, և ոչ քաղուածք) և ծաղկի վկայական։

Պաշտ. տեսչի Ստ. Մալխասեանց

(յուլ. 10, 24, օգ. 4 և 21) 1—4

Դ Է Պ Օ

ԱՌԱՋԻՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

„Եղբ. Յակոբջանեանցներ եւ Սարգսեանց“

Պատրաստի հագուստեղէնի խանութում (Միքայէլեան կամուրջ, Քամոյեանի տուն № 25—30) մշտական ստացվում են մեծ քանակութեամբ կանանց, տղամարդկանց և երեխաների համար ամենավերջին ամառվայ սեզօնի տարազով պատրաստած հագուստներ։

Գները չափաւոր են և առանց սակարգութեան։ (Շ. Հ.) 56—100

Ս. Պետերբուրգի մեքենայական արդիւնագործութեան ընկերութեան

ԱՄՈՒՐ, ՃԱՇԱԿՈՎ և ԹԵԹԵՒ, ԿԱՆԱՆՑ, ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ և ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ

ԿՕՇԻԿՆԵՐ,

նոյնպէս և սկորօխօդներ ու սանդալներ կարելի է ստանալ Թիֆլիսում և Անդրկովկասի միւս քաղաքներում ԱՄԵՆԱԼԱՒ վաճառատներում.

ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО
С.ПЕТЕРБУРГЪ

Խնդրվում է ուշք դարձնել ֆաբրիկայի նշանի վրա։

Խոշոր չափերով վաճառումը կատարում է «Լէօպօլդ Նէյշելէր» առևտրական տունը Երևանեան հրապարակում, հեռախօս № 346։ Նոյն տեղում կայ մեծ քանակութեամբ ԿԱՇԻԵՂԷՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ ռուսական և արտասահմանեան։